

A KÖNYVTÁROS AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOMBAN

The librarian in the information society

Az információs társadalom óhatatlanul magával hozta a könyvtári munka technológiájának az átalakulását is. A könyvtárosra hárul, hogy eldöntse, milyen módon használja az infokommunikációs eszközök adta lehetőségeket, amelyek könnyen veszélybe sodorhatják a személyes könyvtáros–olvasó kapcsolatot is. Fontos, hogy a könyvtáros rendelkezzen azokkal az alappillérekkel, amelyeket Ebert fektetett le még 1820-ban: 1. előismeretek, 2. szakmai tudás, 3. jellemvonások. Számos ismert könyvtár- és informatikatudományi szakember foglalkozott a könyvtárügy alaptörvényeinek a megalkotásával. A két legismertebbnek, *Ranganathan*nak (1931) és *Gormann*nak (1995) a publikációja alapján megállapítható, hogy a könyvtárak feladata továbbra is *szelektálás – gyűjtés – feldolgozás – rendszerezés – terítés* körébe tartozó tevékenységek, tekintet nélkül arra, hogy ezeket milyen eszközökkel végzik.

Kulcsszavak: információs társadalom, könyvtár, könyvtáros, infokommunikációs technológia, könyvtárhasználó

Sok könyvtáros megfogalmazta már önmagának a kérdést, hogy mi az elfogadható megoldás a számítógép mint munkaeszköz elfogadására. Jobb-e ellenállni, érvelni a jól bevált módszerek mellett, avagy tanácsosabb mindjárt behódolni, fenntartás nélkül elfogadni az új technológiát? A szakma fiatalabb tagjai esetében a kérdés más dimenziókat is kap. Ők nem autodidakta módon és jól/rosszul megszervezett tanfolyamokon sajátították el az új technikai eszközök kezelését, ismerték meg az elektronikus könyvtár, az elektronikus katalógus, az internet segítségével való információkeresést stb. Tanulmányaik során ismerkedtek a számítástechnikával, az online keresési módszerekkel. Az utóbbi években a felsőfokú könyvtárosképzésben részesülők integrált könyvtárkezelői rendszerekkel ismerkednek meg, angol szaknyelvtanulásban vesznek részt stb. Számukra az internet, a számítógépesített világ teljesen természetes állapot. Esetükben – kissé sarkítva – úgy tehető fel a kérdés, hogy tudják-e, akarják-e használni a hagyományos könyvtári eljárásokat, módszereket.

Ha technikátörténeti aspektusból szemléljük a kérdést, megfigyelhetjük, hogy az elmúlt száz év rohamos műszaki fejlődést hozott. Az első kérdés amely megfogalmazódik bennünk, az, hogy ennek eredményei közül mely találmányokat, vagyis a belőlük kifejlesztett eszközöket használta-e, és meddig, a kultúrák közvetítés. A fényképezés, a telefon, az autó feltalálása és fejlesztése csak periferikusan érintette e szakmákat. Szűkítve a szakmák körét, megállapítható,

hogy a könyvtárosok munkamódszereit a televízió, a színes mozgófilm, a hangrögzítés technológiájának kezdeti fejlesztése sem igen változtatta meg. A 20. században hol az állomány időnként aggasztó méretű csökkenése jelentett igen nagy gondot (háborús pusztítások, politikai célzatú könyvégetések stb.), hol annak drasztikus növekedése (szélesedő könyvkiadás, periodikus kiadványok számának emelkedése stb.). Napjainkra a papír és más alapú dokumentumok teljesen elárasztották a civilizált világot és benne a könyvtárakat is.

Mindenkinek információra van szüksége, adatokat keres, különböző kommunikációs eszközök segítségével igyekszik tájékozódni. Az információra éhes emberek nagy része biztosra veszi, hogy egyedül is mindenhol kitűnően el tud igazodni. Szabályosan és körültekintően vesz részt a közúti közlekedésben, a virtuális világban otthonosan mozog stb., és minden, számára fontos adathoz hozzájut. Nem kéri szakember segítségét, főleg nem – a társadalmilag sem kellően megbecsült – könyvtárosét, aki a szemében a fölösleges, a virtuális előtti világból itt felejtett egyénnek számít. Persze, arra nemigen gondol, hogy egy jól képzett könyvtáros mennyit tudna segíteni neki.

TANULSÁGOS TECHNIKATÖRTÉNETI GONDOLATOK

A számítógép kialakításához szükséges kutatások és kísérletek valamikor a második világháború után teljesebben ki, és hamarosan kézzelfogható eredmények is születtek: elkészültek az első számítógépek, amelyek sokban különböztek a mai eszközöktől. Nemcsak a méreteik (többterem-nagyságúak voltak), hanem architektúrájuk, feladatuk is egészen eltért a ma ismertektől. A számítógép-fejlesztési kísérletek könyvtárosokat is foglalkoztattak, ha nem is széles körben. Ha nem is volt pontosan látható, hogy mire és hogyan lenne alkalmazható a számítógép a könyvtár számára, a lehetőség az automatikus és gyors adatfeldolgozásra már adott volt, a megfelelő technikai háttér megszületése csak idő kérdése volt.

A múlt század hatvanas éveiben a számítástechnika mellett az audiovizuális technológia fejlődött a leglátványosabban. Ebben az időszakban, mind a könyvtárak, mind az oktatási intézmények fenntartói lassan kezdték felismerni a megfelelő technikai felszereltség fontosságát. Televíziók, lemezjátszók, diavetítők stb. kerülnek az iskolákba, könyvtárakba, művelődési házakba. A közkönyvtárak állományába tömegével kerülnek hangzó anyagok. A gyermekkönyvtárak viszont gazdag diafilmgyűjteményekkel büszkélkedtek. Hasonló törekvések tapasztalhatók az iskolakönyvtárak esetében is. Mindezek – ekkor még – nem gyöngítették a papíralapú publikációk egyeduralmát. Színesítették, vonzóbbá tették a könyvtárak által felkínált szolgáltatások palettáját.

Áttörést jelentett az audiovizuális eszközök fejlődésében a törölhető és újra *felvételezhető* adathordozók (magnetofon és videokazetta) elterjedése. A fel-

használó kevés technikai tudás birtokában is sikeres felvételeket tudott készíteni, ezeket kedvére használhatta és manipulálhatta. Kinővén kezdeti utánzási, útkeresési fázisát, amikor inkább a színházhoz, rádióhoz stb. kívánt hasonlítani, rövid időn belül önállósuló és gyorsan fejlődő média lett a *televízió*. A civilizált ember kezdte magát mind biztosabban érezni az információk világában, s kezdett – úgy tűnt, végleg – háttérbe szorulni a nyomdai úton készült információhordozók egyeduralma, és ezzel együtt annak kultuszértéke is jelentősen csökkent.

Közben a számítástechnikai technológia fejlődése sem állt le, és a nyolcvanas évek elejére jóval kisebb méretűek lettek az eszközök, amelyek a felhasználó által készített vagy megvásárolt programok segítségével hihetetlen gyorsasággal és pontossággal végezték el műveletek sorát. Innen már valóban csak továbbfejlesztés kérdése volt az út napjaink asztali számítógépéig, amelyek többet tudnak sebességben és megbízhatóságban is, mint az ötvenes évek szupertitkos, nagy gépei.

1969-ben az Amerikai Egyesült Államok hadügyminisztériumának szakemberei megalkottak egy új számítógépes hálózattípust, amely az ARPANET nevet kapta. Olyan protokollal rendelkezett, és olyan architektúrája volt, amely lehetővé tette akárhány egyenrangú számítógép összekapcsolódását, és a hálózat nem függött egyetlen központi számítógéptől. Ennek hadászati szempontból óriási jelentősége volt (és van is), hiszen az esetleg megsemmisített gép feladatait egy másik készülék átvehette, és zavartalanul tudott tovább működni a rendszer. A kezdetben csak katonai célokat szolgáló hálózat a 70-es években már az USA egész területére kiterjedt. A katonai rész 1983-ban kivált belőle. A megmaradt hálózat kapta az *Internet* nevet, és vált mindenki számára nyitottá. A hálózat nagy erényének tartják, hogy mindenki szabadon, szinte bármilyen anyagot hozzáférhetővé tehet rajta. Ennek következtében mára kb. egymilliárdra becsülik az elérhető „kapuk” (honlapok) számát. Gondoljunk bele, mennyi felületes, elavult, haszontalan és ismétlődő információ halmozódott fel mára a hálózaton. Ennek takarítását, szelektálását egyelőre senki nem vállalja. Ennek ellenére a világháló és szolgáltatásai mára nélkülözhetetlen eszközök lettek. Gyorsan hozzászem: nem vitatom a hálózat fontosságát és hasznosságát! De azt is fontosnak tartom, hogy szakemberek készítsenek el jól átgondolt adatbázisokat, illetve helyezzenek el a mindennapi tájékozódást segítő, rendszeresen frissített, aktuális információkat, biztosítsák a jelentős alkotásokhoz való szabad hozzáférést – jó szándékú emberek által üzemeltetett honlapokon. A fölösleges, pontatlan, sekélyes információk túltengésének veszélyére hívom fel a figyelmet.

A KÖNYVTÁROS

„*Aliis inserviando consumor.*”

[Minden erőmet mások szolgálatának szentelem.]¹

Pogányiné (2000:421)

A fejezet mottójaként idézett jelmondat – a szerző hivatását a Révai Nagy Lexikona² igen találóan és pontosan határozta meg – egy *könyvtárnoktól* és *könyvésztől* származik. Ő volt az a tudós, aki kidolgozta a könyvtárosképzés elméleti szempontjait. 1820-ban megjelent *Die Bildung des Bibliothekars* [Könyvtárosképzés]³ című művében egyebek mellett a következőket írja a könyvtáros feladatáról: „... nem kevés bátorság kell ahhoz, hogy egy magot elvetünk és gondozunk, melynek boldog learatásánál nem leszünk már jelen; nagy önfeláldozást jelent a saját alkotásról való lemondás, hogy csendes magányban csak egy jövőendő és ismeretlen művet készítünk elő gondosan és észrevétlenül.” (Pogányiné (2000:421) Ebbe a pátoasztól sem mentes gondolatba bele van sűrítve mindaz, ami a könyvtárosi munkát nagyvá és fontossá teszi. Érezhető benne az olvasó iránti tisztelet, a más (alkotó)munkájának a feltétel nélküli segítése és az észrevétlenség fontossága, de a jó értelemben vett irányítás és a munka menetének figyelése is kisejlik. (Hisz, azt írja, hogy a magot a könyvtáros veti el. Ő tudja, hová és hogyan kell elvetni a magot..., hogyan kell azt gondozni...)

Nem hagyható említés nélkül, hogy Ebert a fent jelzett kötetben megfogalmazta a könyvtárossá válás legfontosabb ismérveit is, amelyek kitűnő alapul szolgálhatnak a szakma *protokolljának* kidolgozásához. A könyvtárossá válás alappilléreként a következőket különíti el:

- (1) előismeretek,
- (2) szakmai tudás,
- (3) jellemvonások.

Az előismeretek meglétének kívánalma szerint ehhez a hivatáshoz a szükséges tudás átfogóbb és szerteágazóbb, mint más tudománnyal foglalkozók

---

¹ Ebert idézetei Pogányiné Rózsa Gabriella: *A szakképzés útkeresése egy önállósodó hivatás tükrében* című előadásából származnak, amely A tanári mesterség gyakorlata. Tanárképzés és tudomány című 2000. augusztus 31.–szeptember 1. között Budapesten az ELTE Tanárképző Főiskolai Karon megtartott konferencián hangzott el. Megtalálható az azonos című konferenciakötet (Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, ELTE Tanárképző Főiskolai Kar, 2000) 420–424. oldalán.

² Ebert Friedrich Adolf. In: Révai nagy lexikona, 6. köt. Budapest, Révai testvérek, 1912. 100. p.

³ Ebert, Friedrich Adolf: *Die Bildung des Bibliothekars*. Leipzig, Steinacker und Wagner, 1820.

esetében (nyelvek ismerete, történelem, irodalomtörténet, tudománytörténet, művészi ismeretek stb.). Nem felületes ismereteket feltételez. Szerinte minden szakterületet egyformán kell szeretni és érteni azért, hogy a könyvtáros megfelelő szinten tudjon tájékoztatni. Szakmai tudás szempontjából legfontosabbnak tartja a katalógusok, valamint a könyvtárak történetének a megismerését, a szakirodalom olvasását, más könyvtárak látogatását. A jellemvonások közül kiemeli a rendszereteket, a precízséget, a lelkiismeretességet és az önfeláldozást.

Ha napjaink könyvtárosát szemléljük, róla elmondható, hogy aki általában hagyománytisztelő, de egyúttal az újra nyitott személy is. Magán viseli mindazokat a jó és kevésbé jó ismérveket, amelyek részben abból fakadnak, hogy valaha valahol értelmiségi képzésben részesült. Általában tanári vagy bölcsészdiplomával rendelkezik, részt vett számos továbbképzésen és átképzésen, megismerkedett a számítástechnikával, kisujjában van az internethasználat, de jártas a könyvtári feldolgozó munkában is, és mindenekelőtt érzékelhető az is, hogy szolgáltatást végző intézményben dolgozik (akár könyvtárostánár, akár közművelődési könyvtár olvasószolgálatosa, vagy az OSZK kötelempéldány-osztályának másodpéldányaival bajlódik. A felsoroltak valamilyen módon hatottak a könyvtáros személyiségére, munkakultúrájára. Egyáltalán nem biztos, hogy pozitív irányban. Számos könyvtárban tapasztalható, hogy az *olvasó* (illetve mai szóhasználattal a *felhasználó*) a legkevésbé fontos. Nem fontos, főleg ha hagyományosan nevezhető szolgáltatást igényel. Mondjuk helyet az olvasóteremben olvasás céljából. Az olvasótermek általában zajosak, kicsik, az olvasót kiszorította a számítógép, fénymásoló, mikrofilmolvasó, kasszagép stb. Az olvasónál fontosabb lett, pl. az internetező egyén, aki pontos beosztás szerint ülhet oda a kijelölt géphez, amelynek használatáért nem egy könyvtár használati díjat is kér. Feltehetően az ilyen szemlélet a jóérezsű könyvtárosokat ma is zavarja, és mindent megtesznek ennek bölcs kezelése érdekében, de a könyvtári menedzsment általában a fenntartó fejével gondolkodik, és olyan tartalmak tömegét hozza a könyvtárosok nyakába, amelyeknek nem sok közülük van a könyvtáros tevékenységéhez (nemrég még arról folyt vita, hogy kávéautomatának vagy jégkrém-árusításnak helye van-e a könyvtárakban – ma ennél elképesztőbb ötletekről is lehet hallani).

Tanulságos lenne elemezni több aspektusból (történelmi, politikai, tudomány- és technikatörténeti szempontból) azt a folyamatot, hogy a polihisztor könyvtárőrökből hogyan és milyen hatások következtében lettek a szakma művelői napjainkra könyvtáros-informatikusok, illetve újabb kifejezéssel élve webkönyvtárosok, kibertárosok, információs brókerek stb.

Alapvetően két részre oszthatjuk a könyvtáros munkafeladatait:

1. szolgáltatói teendők,
2. előkészítő, feltáró munka.

A szolgáltatás az olvasóval való kommunikációt, az olvasó útbaigazítását, jó értelemben vett kiszolgálását jelenti. Az előkészítő, feltáró rész az az igen fontos háttérmunka, amely nélkül elképzelhetetlen az eredményes olvasószolgálati tevékenység. Nagyobb intézményekben ez a munka megoszlik a különböző területekre szakosodott szakemberek között (tájékoztató, feldolgozó, katalógus-építő, szakozó, olvasószolgálatos, helyismereti gyűjteményt gondozó, hangzó anyagot kezelő stb. könyvtáros), de a kisebb könyvtárakban, illetve az iskolai könyvtárak esetében szinte biztosan egy könyvtárosra hárulnak mindezek a feladatok, vagy ha esetleg néhány embert foglalkoztató intézményről van szó, akkor minden munkatárs beavatott a teljes folyamatba.

Teljesen más jellegű feladatok elvégzésére szakosodott a könyvtárosi háttérmunkát végző szakember, mint az olvasóval állandó kapcsolatban álló olvasószolgálatos könyvtáros. A feldolgozó munka, a katalógus-építés, az állománygondozás előre eltervezett, szigorú szabályokhoz kötött munka. Az ilyen munkafolyamatokhoz a jó értelemben vett és elkerülhetetlen szigorú rend szükséges, a műveletek sora és mikéntje meghatározott, az adatbázisoknak előre megadott paramétereiből nemigen tud kilépni egy mégoly kreatív könyvtáros sem.

Az olvasószolgálati munkához csak az olvasókkal végzett közvetlen tájékoztatói és kölcsönzési munkafolyamatokat sorolom. Az olvasóval való érintkezés igen sokszínű, pszichológiai, pedagógiai és egyéb ismereteket és találékonyságot igénylő feladat. A korszerű technika, a számítógép csak segíteni tud, de nem veheti át az ember szerepét. Fontos tudnia a könyvtárosnak azt aényt, hogy az olvasók egy része, aki az *információkeresés* szándékával jön a könyvtárba, maga is jól eligazodik az interneten, tud keresni megfelelő gyorsasággal, rendelkezik a szükséges „terminológiai” ismeretekkel is. Ez a technikai tudás magabiztossá teszi a kérdezőt. Magabiztossága sokszor téves alapokon nyugszik, és abból a hitből is táplálkozik, hogy a világhálón minden megtalálható, illetve ami (amilyen információ, szöveg, műalkotás stb.) nincs fenn a hálón, az nem is létezik. A szakembernek meg kell győznie a tájékozódni kívánó olvasót az internet korlátairól, s szólania kell a hevenyészett, pontatlan, illetve elévült adatok tömegéről is. Ha keresésre kérik, mindig legjobb tudása és a legmegfelelőbb eszköz használatával végezze azt – még ha az egy nyomtatott címtár vagy cédulakatalógus is.

A *kölcsönzők* nagy része nem kíváncsi arra, hogy milyen módon keríti elő a kölcsönözni kívánt egységet a könyvtáros. Számára csupán a kiadvány megléte a fontos, és az, hogy lehetőség szerint azonnal hozzájuthasson. A nem szépirodalmi műveket keresők esetében – általában – a hordozó mibenléte (papíralapú, mágneses vagy elektronikus), illetve az előállítási technológia (nyomdai nyomtat, fénymásolat, nyomtatóval nyomtatott stb.) sem érdekes.

Számos kiváló könyvtári szakíró, aki maga is gyakorló könyvtáros, figyelmeztet a szakma dehumanizálódására. *F. W. Lancaster* 1999-ben arról ír: neki

úgy tűnik, hogy a könyvtárosoknak fontosabb a technológia, az eszköz, az elvont (távoli) felhasználó, mint az intézménybe betérő olvasó ember. Erről *Rózsa György* 1995-ben a következőket mondja: „...az e fajta technika (mármint számítástechnika) hozzájárulhat az emberi dialógus végének kezdetéhez, más szóval az elidegenedés felerősödéséhez. Az ősember visszahúzódik (menekül) barlangjába, és PC-jével él társas életet. Miféle társadalom alakulhat így ki?” (Rózsa, 1995) Vannak könyvtárosok, akiket annyira magával ragadtak az internet adta lehetőségek, hogy már szívesebben kommunikálnak virtuális úton, és szolgáltatnak távoli, ismeretlen felhasználóknak, mint az intézménybe naponta betérő – személyes ismerős – olvasónak. Ettől már csak egy lépés az, hogy a virtuális beszélgetőpartner kedvéért magára hagyják a könyvtárba betévedt olvasót.

A SZÁMÍTÁSTECHNIKA HASZNÁRÓL

Igazságtalanok lennénk, ha mindazt, ami pozitív és szükséges a könyvtári munkában, és a számítástechnikához kötődik, elhallgatnánk, hiszen sok emberpróbáló rutinmunka alól mentesítették a könyvtárosokat az infokommunikációs eszközök. Dióhéjban összefoglalva a következő szolgáltatások honosodtak meg az információtechnikának köszönhetően:

- napi könyvtári feladatok végzésére és dokumentálására készültek az *integrált könyvtárkezelő rendszerek*;
- az adatok gyors elérésére az ún. *információs szupersztráda*;
- különböző formátumú információk megjelenítéséhez a *multimédia*;
- az eredményes keresés érdekében *felhasználóbarát kommunikáció ember és számítógép között*;
- korlátlan mennyiségű információ begyűjtésére szolgálnak a *digitális könyvtárak*;
- az eredményes keresés és a bibliográfiai adatok gyors megjelenítése érdekében születtek meg az *elektronikus katalógusok*....

FENNMARAD-E A KÖNYVTÁR?

Mortimer Adler igen elgondolkodtató gondolatokat írt le 1998-ban: „Az emberi szellem négy java az információ, a tudás, a megértés és a bölcsesség, s az információ a hierarchiának a legalsó fokán áll. Ám mivel számítógépen ez dolgozható fel, ez digitalizálható a legkönnyebben, ma ez tűnik a legfontosabbnak. A tudás, a jelentéssé alakított információ feldolgozható és továbbítható számítógépen, de nem a számítógép az ideális eszköz erre. A megértés és a bölcsesség – az egésszé és alkotóvá tett megértés – csak az emberi elmében létezik. A könyvtár nemcsak és nem elsősorban az információszolgáltatás központja, hanem az

emberi tudásé is. Az ember nemcsak információval él. A társadalom, amely jól informált, de nélküli az értelmes tudást és bölcsességet, a faragatlan, bugris konformitás társadalma.” (M. Fülöp, 1998:102)

Megállapíthatjuk, ma is ugyanazok az igények, mint a múltban. Márpedig ezeket az igényeket csupán a felületes és személytelen virtuális könyvtár segítségével nehezen, sőt egyáltalán nem lehet kielégíteni. Visszautalhatunk akár az alexandriai könyvtár alapításának céljára, hogy az emberiség tudásának, az egésznek legyen a tárháza, vagy akár az idézett Ebert azon elvárásaira könyvtárosokkal szemben, hogy minden tudományágat alaposan ismerjenek.

A könyvtárelmélet jelentős pillanata volt, amikor *Gorman* 1995-ben újraalkotta *Ranganathan* 1931-ben alkotott, könyvtárügyről szóló törvényeit:

1. a könyv *használatra* való,
2. minden *olvasónak* meg kell találnia *könyvét*,
3. minden *könyvnek* meg kell találnia *olvasóját*,
4. *tiszteljük* az olvasó idejét,
5. a könyvtár folyamatosan *növekvő* szervezet.

A Gorman alkotta *új törvények* a következőképpen szólnak:

1. A könyvtárak az emberiséget szolgálják.
2. Tiszteld a tudás minden formáját!
3. Intelligensen használd fel a technológiát a szolgáltatások fejlesztésére!
4. Óvd a tudás szabad hozzáférhetőségét!
5. Tiszteld a múltat, és tegyél a jövőért! (Gorman, 1995:306.)

TISZTELET AZ OLVASÓNAK ÉS A SZAKMÁNAK

Sonnevend Péter írja: „Érdemes tudatosítani azt az igazságot, hogy a jó könyvtár egyszerre három idősíkban köteles helytállni: legyen jó a »régik« módon (örizze, restaurálja stb. gyűjteményét, ne ijessze el megszokott és kedvelt szolgáltatások megszüntetésével korábbi olvasóit), megbízhatóan álljon helyt a jelen változó viszonyai közt, s egyben komoly erőkifejtéssel építkezzen a jövő elvárásai szerint.” (Sonnevend, 2001:270) Ha mindezt a könyvtáros szemszögéből próbáljuk értelmezni, a bevezetőben feltett kérdés megválaszolásához is támpontot kapunk.

1. Fontos a hagyományos munkamódszerek alapos ismerete, nem szabad a fejlődés jelszava mögé bújva elvetni ezeket. Nem szabad – a korszerűség apropóján – az olvasókat rákényszeríteni az új technológia használatára, sőt a virtuális könyvtár előnyeiről szóló kiselőadásra sem mindenki kíváncsi.

2. A könyvtáros köteles ismerni a szakmáját segítő minden segédeszközt, annak kezelését, alkalmazását.

3. Jó értelemben vett érdeke, hogy előre nézzen, figyelje a további technikai fejlődés eredményeit, ismerje meg az újabb hasznos eszközöket, és lehetősége szerint védje az önálló szakma megmaradását (amelynek csak egy apró kérdése, hogy továbbra is könyvtárosnak kell hívni az olvasóval, az olvasó információ-éhségének kielégítésével foglalkozó szakembereket), szemben azon elképzeléssel, hogy a könyvtáros „alakuljon át” informatikussá.

A feladat egyértelmű: *szelektálás – gyűjtés – feldolgozás – rendszerezés – terítés*. Nem más, mint akár kétszáz évvel ezelőtt. Ez alátámasztja azt, hogy nem szabad az embert behelyettesíteni a számítógéppel. A szakember feladata és jó értelemben vett érdeke, hogy a rendelkezésre álló gépeket *eszközként* kezelje, olyan tárgyakként, amelyek számos esetben megkönnyítik a fent felsorolt feladatok elvégzését, számos unalmas rutinmunkát gyorsan és pontosan kiviteleznek, de nem helyettesíthetik az elhivatott, jól képzett, megfelelő értelmiségi tudattal rendelkező *könyvtárost*.

IRODALOM

1. Gorman, Michael (1995): *Five new laws of librarianship*. [A könyvtárügy öt új törvénye]. American Libraries, 26. köt. 1955. 8. sz. 794–785. p. Helyközi Ilona a Könyvtári Figyelő 1996. 2. sz. 306–307. p. közölt referálása alapján.
2. M. Fülöp Géza (1998): *A könyvtár jövője, a jövő könyvtára*. Könyvtári Figyelő, 1998. 1. sz. 98–104. p.
3. Pogányné Rózsa Gabriella (2000): *A szakképzés útkeresése egy önálló sodó hivatás tükrében*. Friedrich Adolf Ebert: „Die Bildung des Bibliothekars. In: *A tanári mesterség gyakorlata*. Tanárképzés és tudomány. Országos Módszertani és Tudományos Konferencia az ELTE Tanárképző Főiskolai Kar rendezésében. (Budapest, 2000. augusztus 31–szeptember 1.) Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, ELTE Tanárképző Főiskolai Kar, 2000. 420–424. p.
4. Rózsa György (1995): *Kulturális örökség és információs társadalom*. Budapest, Argumentum Kiadó, 1995.
5. Sonnevend Péter (2001): *A könyvtári rendszer*. In: *Könyvtárosok kézikönyve*, 3. köt. szerk. Horváth Tibor, Papp István. Budapest, Osiris. 241–292. p.

The librarian in the information society

Information society has inevitably brought about changes in the technology of library work. It is up to the librarian to decide how he/she is going to make use of the potentials provided by the means of communication and information, which can also prove to be hazardous for the relationship between librarians and readers. It is of utmost importance that the librarian is equipped with the basic skills that Ebert determined way back in 1820: 1. preliminary knowledge, 2. professional knowledge and 3. charac-

teristics. A number of well-known library and information experts have busied themselves trying to formulate the basic laws of library science. We can conclude on the basis of the two best known publications, Ranganathan (1931) and Gorman (1995) that the task of libraries remains to be activities including: selection – collection – processing – access, regardless of the tools that they use.

Keywords: information society, library, librarian, communication and information technology, library user